

Vankeusrangaistukseen tuomittujen työmarkkinoille osallistuminen seuraamuksen jälkeen

PETRI DANIELSSON & MIKKO AALTONEN

Työelämään kiinnittymisellä voi olla myönteisiä vaikutuksia rikoksiin syyllistyneiden elämänsäkaressa. Aikaisempien tutkimusten perusteella kuitenkin tiedetään, että rikoksista tuomittujen työkyky on varsin heikko. Tutkimuksessa selvitettiin erilaisiin seuraamuksiin tuomittujen työllisyyttä ja toimettomuutta viisi vuotta ennen seuraamusta ja viisi vuotta sen jälkeen.

.....
English summary at the end of the article

Johdanto

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon tavoitteena on estää rikosten tekeminen rangaistuksen aikana, lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämään sekä edistää vangin sijoittumista yhteiskuntaan seuraamuksen jälkeen (vankeuslaki 767/2005, 1 luku 2 §; ks. myös laki rikosseuraamuslaitoksesta 953/2009, 2 §). Täytäntöönpanon ensisijaisena tavoitteena on rikokseton elämäntapa, johon pyritään edistämällä vangin elämänhallintaa ja yhteiskuntaan sijoittumista. Elämänhallintaa ja yhteiskuntaan sijoittumista tuetaan järjestämällä vangille työtä, koulutusta ja muuta toimintaa sekä tukemalla vangin yhteyksiä omaisiin ja muihin läheisiin täytäntöönpanon aikana (HE 263/2004, 134–135). Viime kädessä tavoitteena on, sosiaalisen integroimisen ohella, uusintarikollisuuden ehkäiseminen seuraamuksen jälkeen.

Vankeuden jälkeisellä työllistymisellä on potentiaalisesti merkittävä rooli yhteiskuntaan kiinnittymisessä. Esimerkiksi John Laub ja Robert Sampson (2003, 138–139) ovat esittäneet, että työllistyminen kiinnittää yksilön yhteiskunnan käytäntöihin ja altistaa työelämään liittyvälle sosiaalisel-

le kontrollille, muodostaen käännekohdan (*turning point*) rikoksiin syyllistyneiden elämänsäkaressa. Säännönmukaiset arkirutiinit, työtehtävissä tapahtuva luonnollinen valvonta, (verraten) säännöllinen palkkatulo sekä työllistymiseen liittyvä omanarvontunnon lisääntyminen muodostavat siteen konventionaaliseen yhteiskuntaan ja mahdollistavat näin rikollisesta elämäntavasta irtautumisen ja rikosuran päättymisen. Peggy Giordano ja kumppanit (2002) ovat puolestaan korostaneet yksilön sisäisen muutoksen roolia rikoksetoman elämäntavan omaksumisessa. Giordanon ja muiden mukaan ulkoinen, ympäristön sanelema muutos ei ole riittävä kannustin eikä riittävä selitys rikollisesta elämäntavasta irtautumiseen, vaan ulkoisten tekijöiden on toimittava vuorovaikutuksessa yksilön asenteissa ja elämäntavoissa tapahtuvan muutoksen kanssa. Työllistyminen ja muut ”pro-sosiaaliset mahdollisuudet” toimivat sen sijaan muutoksen mahdollistavina ”koukuina” (*hooks for change*), jotka yhdessä rikoksen tekijän muuttuvan itseidentiteetin ja muuttavien arvostelmien kanssa mahdollistavat rikoksetoman elämäntavan.

Käytännössä vankilasta vapautuvien yksilöiden työllistymiselle on monia esteitä. Vankien yksilötason taustatekijät, kuten huono terveydentila, päihdeongelmat, heikko koulutustaso ja työkokemuksen puute, heikentävät jo sellaisenaan vankeudesta vapautuvien työmarkkina-asemaa (Joukamaa & al. 2010). Myös vankeusrangaistuksen itsessään on todettu vaikuttavan kielteisesti työllistymismahdollisuuksiin. Tieto vankeusrangaistuksesta voi toimia leimaavana signaalina potentiaalisille työnantajille, heikentäen vankeuden jälkeisiä työllistymismahdollisuuksia edelleen (Pager 2003; Waldfoegel 1994). Lisäksi on esitetty, että työllistymistä voi heikentää myös vankilassa vietetty aika, joka rapauttaa työelämässä vaadittavaa ammattitaitoa, heikentää työllistymistä edistäviä sosiaalisia suhteita ja estää työkokemuksen hankkimisen viiteryhmiin nähden (Western & al. 2001). Vankeusrangaistuksen aikana muiden vankien kanssa solmitut sosiaaliset suhteet taas voivat edistää verkostoitumista muiden rikoksista tuomittujen kanssa, millä saattaa olla kielteisiä seurauksia seuraamisen jälkeiselle elämäntilanteelle (Bayer & al. 2009; Jankowski 1991).

Tässä artikkelissa tarkastellaan erilaisiin rikosseuraamuksiin tuomittujen henkilöiden sijoittumista työmarkkinoille ennen rangaistusta ja vapautumisen jälkeen. Analyysi perustuu laajaan rekisteripohjaiseen pitkittäisaineistoon vuosina 2004–2005 vankeuteen, yhdyskuntapalveluun (YKP) ja ehdolliseen vankeuteen tuomituista, joiden kiinnittymistä työmarkkinoille tarkastellaan veronalaisten ansiotulojen ja ”toimettomuuden” suhteen viisi kalenterivuotta ennen rangaistuksen täytäntöönpanoa ja viisi kalenterivuotta sen jälkeen. Tutkimuksen vastemuuttajat ovat vähintään 15 000 euron vuotuiset ansiotulot sekä kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolella oleminen (toimettomuus), jota on mitattu siten, että henkilö ei ole saanut lainkaan rahapalkkaa, etsinyt työtä tai osallistunut työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin kalenterivuoden aikana. Koska työmarkkina-asema kehittyy olennaisesti eri tavalla eri ikä- ja seuraamusryhmissä, raportoidaan tulokset erikseen alle ja yli 25-vuotiaiden ryhmissä sekä erikseen ehdolliseen vankeuteen, yhdyskuntapalveluun ja ehdottomaan vankeuteen tuomittujen ryhmissä – jälkimmäisessä ryhmässä myös sen mukaan, onko henkilö tuomittu jo aikaisemmin ehdottomaan vankeusrangaistukseen.

Aikaisempi tutkimus

Kansainvälinen tutkimus vankien työllistymisestä vapautumisen jälkeen osoittaa vankeusrangaistuksen suorittaneiden työssäkäyntiasteen olevan verrattain matala. Otosten, työllisyysmittarien ja työmarkkinoiden erilaisuus vaikeuttaa kuitenkin suoraa vertailua eri tutkimusten ja maiden välillä. Yhdysvalloissa ja Euroopassa tehdyissä tutkimuksissa, joissa on tarkasteltu ehdottomaan vankeuteen tuomittujen myöhempää työllistymistä, jää työllistyneiden osuus lähes aina alle 50 prosentin.

Suomalaisen järjestelmän näkökulmasta vertailukelpoisimmat tutkimukset on tehty Norjassa (Skarðhamar & Telle 2012), Tanskassa (Tranæs 2008) ja Hollannissa (Ramakers & al. 2014; Ramakers & al. 2012). Norjassa Torbjørn Skarðhamar ja Kjetil Telle (2012) tarkastelivat vuonna 2003 ehdottomasta vankeusrangaistuksesta vapautuneita vankeja, joiden rikosten uusimista ja työllisyyttä seurattiin vuoden 2006 loppuun. Seurannan aikana noin 47 prosenttia vapautuneista vangeista oli uusinnut jonkin rikoksen; henkilöistä, jotka eivät uusineet rikosta (tai olivat poistuneet aineistosta muusta syystä, kuten kuoleman tai maastamuuton takia), alle puolet oli työllistynyt seurannan aikana. Ryhmän keskimääräinen työllisyysaste kehittyi tasaisen myönteisesti seurannan aikana, joskin osa havainnosta selittyy seurannasta pudonneiden henkilöiden poistumisella tutkimusjoukosta.

Tanskassa Torben Tranæs (2008) tarkasteli ehdottomaan rangaistukseen tuomittujen työllisyyttä 60 kuukautta ennen ja jälkeen seuraamisen. Tutkimuksessa havaittiin, että rikoksesta tuomittujen työttömyysaste oli noin kaksinkertainen työikäiseen väestöön nähden sekä ennen rangaistuksen toimeenpanoa että sen jälkeen. Työttömyys nousi juuri ennen vankeuden toimeenpanoa ja sen jälkeen, mutta laski seurannan loppuvaiheessa seurannan alun tasolle. Havainto puoltaa tulkintaa, että seuraamuksella ei rekisteröidyn työttömyyden kannalta ole pitkäaikaista kielteistä vaikutusta työllisyyteen, johtuen pääosin vankien heikosta työmarkkinaintegraatiosta jo ennen seuraamusta. Hollannissa Anke Ramakers ja kumppanit (2014) seurasivat tutkintavankeudesta vapautuneiden vankien työllisyyttä kuuden kuukauden aikana vapautumisen jälkeen seurannan lopussa tehtävillä haastatteluilla. Tutkimushenkilöistä kaikkiaan noin puolet ilmoitti työskennelleensä vapautumisesta seuraavan puolen vuoden aikana (sisältäen myös tukityöllistyneet, itse työllistyneet ja ”pimeää” työtä tehneet).

Uusintarikollisuutta lukuun ottamatta (Tyni 2015) vankien vapautumisen jälkeisestä elämästä tiedetään Suomessa varsin vähän. Jukka Savolaisen (2009) tutkimuksessa tarkasteltiin vankeuden jälkeisen työllistymisen yhteyttä uusintarikollisuuteen. Sellaisista vankeusrangaistuksen suorittaneista henkilöistä, jotka eivät olleet työllisiä ennen seuraamusta, 19,5 prosenttia oli työllistyneenä viisi vuotta referenssiseuraamuksen jälkeen. Vuoden 2006 vankien terveystutkimuksen mukaan taas 22,5 prosenttia miesvangeista ja 5,9 prosenttia naisvangeista oli töissä ennen vankilaan joutumista (Joukamaa & al. 2010). Naisvankien tilanteen onkin havaittu olevan erityisen huono (Viitanen 2013) – ainoastaan noin kolmasosa tästä ryhmästä arvioitiin tutkimuksessa työkykyisiksi, kun vastaava osuus miehistä oli hieman yli puolet. Rikosseuraamuslaitoksen tilastojen mukaan työssäkäyvät ovat selkeä vähemmistö myös avoseuraamuksia suorittavien parissa (Rikosseuraamuslaitos 2015).

Vasta julkaistun pohjoismaisen vertailun (Aaltonen & al. 2016b) perusteella suomalaisten vankien työmarkkinasidos on heikompi kuin Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Tutkimuksessa tarkasteltiin ensimmäistä kertaa alle vuoden mittaiseen vankeuteen tuomittujen työssäkäyntiä ennen ja jälkeen seuraamuksen ja havaittiin, että suomalaiset vangit olivat jo ennen vankeutta huomattavasti useammin työttömiä kuin pohjoismaiset verrokkit. 25–30-vuotiaista vangeista ainoastaan 20 prosenttia tienasi vähintään puolet kansallisesta mediaanipalkasta neljä vuotta seuraamuksen alun jälkeen, kun vastaavat osuudet Ruotsissa (44 %), Norjassa (55 %) ja Tanskassa (45 %) olivat selvästi korkeampia. Tutkimuksessa jäi avoimeksi se, missä määrin maiden välisiä eroja selittää erilainen rangaistuskäytäntö ja siihen liittyvä erilainen valikoituminen vankeuteen ja missä määrin maan yleinen työllisyystilanne.

Työllisyyden ja rikoskäyttäytymisen yhteys on mitä todennäköisimmin kaksisuuntainen (Sampson & Laub 1997), eli aikaisempi rikollisuus heikentää työllisyyttä ja heikko kiinnittyminen työmarkkoihin lisää rikoskäyttäytymisen riskiä. Rikosseuraamusten vaikutusta myöhempään työllisyyteen on kuitenkin tutkittu huomattavasti vähemmän kuin työllisyyden vaikutusta rikollisuuteen. Viime vuosina kiinnostus seuraamuksen vaikutuksista työllistymiseen on kuitenkin kasvanut. Tähän on osaltaan vaikuttanut Yhdysvalloissa käyty keskustelu jatkuvasti kasvavan vankilukumäärän yhteiskunnallisista ja taloudellisista seurauksista (ks. Western & Pettit 2005).

Kansainvälinen tutkimusnäyttö osoittaa seuraamuslajin valinnan olevan vankeuden pituutta merkittävämpi tekijä vankeuden jälkeisen työllisyyden ja tulojen osalta (Kling 2006). Seuraamuslajin valinnan osalta pohjoismaiset tulokset viittaavat siihen, että työmarkkina-asema heikentyy vähemmän avoseuraamuksen kuin ehdottoman vankeuden seurauksena (Andersen 2012; Andersen & Andersen 2012; Skarðhamar 2013a; Skarðhamar 2013b). Näyttö vankeuden pituuden vaikutuksesta työmarkkina-asemaan on sen sijaan ristiriitaisempaa. Joissakin tutkimuksissa on jopa havaittu, että marginaalisesti pidemmät vankeustuomiot saattavat edistää vankeuden jälkeistä työllistymistä (Kling 2006; Landersø 2015). Tällainen vaikutus saattaa syntyä siitä, että kuntoutus saadaan paremmin käyntiin hieman pidemmän tuomion aikana (Landersø 2015). Tuoreessa hollantilais tutkimuksessa (Ramakers & al. 2014) kuitenkin todettiin, että yli puoli vuotta vankeudessa olleiden työmarkkina-asema vapautumisen jälkeen oli heikompi kuin lyhyemmän vankeustuomion suorittaneilla, kun ryhmien erot oli kontrolloitu kaltaistusmenetelmiä käyttäen.

Yhteenvetona aikaisemmasta tutkimuksesta voidaan siten todeta, että erityisesti ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitut ovat pääsääntöisesti erittäin huono-osaisia *jo ennen* ensimmäistä vankeusrangaistusta (Tranæs 2008), monilta osin huono-osaisempia kuin vaihtoehtoiisiin seuraamuksiin tuomitut henkilöt. Näin ollen suora vertailu vaihtoehtoisia seuraamuksia ja lievempiä rikoksia tehneisiin henkilöihin ei monitakaan osin ole mielekäästä saati tarkoituksenmukaista (Skarðhamar 2013a). Edelleen tutkimusnäytön perusteella voidaan todeta, että ehdottomalla vankeudella on luultavasti avoseuraamuksia voimakkaampi negatiivinen vaikutus työssäkäyntiin. Vankeuden pituuden osalta näyttö on kuitenkin ristiriitaisempaa ja vaihtelee eri tutkimusten välillä. Lyhyiden seuraamusten pidentämistä koskevat myönteiset vaikutukset voidaan tulkita siten, että seuraamuksen maltillinen pidentäminen altistaa henkilön vankeudessa tarjottaville tukipalveluille, jotka puolestaan vaikuttavat myönteisesti seuraamuksen jälkeisiin työllistymismahdollisuuksiin. On kuitenkin mahdollista, että havaittu myönteinen vaikutus on lyhytkestoinen ja rajoittuu välittömästi vapautumisen jälkeiseen aikaan (Kling 2006).

Aineisto

Tutkimus toteutettiin osana Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin (entinen Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos) tutkimusohjelmaa. Instituutin lakisääteisenä tehtävänä on harjoittaa kriminologista ja muuta oikeuspoliittista tutkimusta oikeusministeriön ja yhteiskunnan tietotarpeet huomioiden, seurata ja analysoida rikollisuutta, rikollisuuden kontrollin ja seuraamusjärjestelmän toimintaa sekä ylläpitää laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarvittavia tutkimusrekistereitä (laki Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutista 1139/2007, 1 §). Lakisääteisten tutkimus- ja selvitystehtävien toteuttamiseksi instituutilla on oikeus muodostaa ja käsitellä rikoksia ja rikosten seuraamuksia koskevia henkilörekistereitä.

Tätä tutkimusta varten instituutin ylläpitämästä Rikosten ja seuraamusten tutkimusrekisteristä poimittiin 15 637 henkilön otos sellaisista henkilöistä, joille ajoittui aikavälille 1.1.2004–31.12.2005 sellainen täytäntöönpanokelpoinen tuomio (yhteensä 23 043 tuomiota) käräjä- tai hovioikeudessa, jossa seuraamuksena oli joko ehdoton vankeusrangaistus (100 %:n otos henkilöistä), yhdyskuntapalvelu (50 %:n otos) tai ehdollinen vankeusrangaistus (33 %:n otos). Mikäli sama henkilö osui useampaan otokseen, hän kuului analyysissä ankarimman seuraamuksen mukaiseen ryhmään (ehdoton > yhdyskuntapalvelu > ehdollinen). Koska aineistossa olivat mukana vain henkilöt joilla on suomalainen henkilötunnus, koostui aineisto pääosin Suomen kansalaisista (taulukko 1). Vertailun vuoksi voidaan todeta, että Rikosseuraamuslaitoksen tilastojen mukaan vuosina 2004–2005 noin 7–8 prosenttia rangaistus- ja tutkintavangeista oli ulkomaalaisia (Blomster & al. 2011, 9).

Koska lainvoimaisen tuomion ja rangaistuksen täytäntöönpanon välillä on usein viive, olivat lopullisessa aineistossa mukana ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittujen osalta sellaiset henkilöt, jotka suorittivat vankeusrangaistusta vankeusvankina (ei tutkinta- tai sakkovankina) 1.1.2004–31.12.2006 välisenä aikana. Analyysissä eriteltiin ensimmäistä vankeusrangaistusta suorittaneet muista, ja ensikertalaisiksi määriteltiin sellaiset henkilöt, jotka eivät olleet suorittaneet ehdotonta vankeusrangaistusta vuosina 1999–2003 (n = 2 130). Uusijoiksi määriteltiin henkilöt, joilla vuosina 2004–2006 alkanut vankeuskausi oli

vähintään toinen seuranta-aikana (n = 3 946). Aineistosta poistettiin henkilöt, joille ei tuomiosta huolimatta kertynyt yhtään vankeusvankikautta vuosille 2004–2006, samoin kuin sellaiset henkilöt, jotka suorittivat tuomiotaan jo vuoden 2003 lopussa, mutta eivät tulleet suorittamaan uutta vankeusvankikautta seurannan aikana. Ehdolliseen vankeuteen tai yhdyskuntapalveluun tuomittujen joukosta poistettiin puolestaan ne, jotka olivat suorittaneet aikaisemmin ehdottoman vankeusrangaistuksen. Näiden rajausten jälkeen lopullisen aineiston koko oli 13 571 henkilöä, joista 6 076 kuului ehdotonta vankeutta suorittaneiden ryhmään (taulukko 1).

Tiedot rangaistusten täytäntöönpanosta ja vankeuskausien kestoista perustuvat Rikosten ja seuraamusten tutkimusrekisterin sisältämiin Rikosseuraamuslaitoksen vankitietojärjestelmän tietoihin. Samasta rekisteristä poimittiin myös tiedot henkilöiden muista rikoksista (tuomiot käräjä- ja hovioikeuksissa) vuosilta 1999–2010. Tiedot sukupuolesta, kansalaisuudesta sekä kuolinpäivästä haettiin väestötietojärjestelmästä ja tieto veronalaisista tuloista ajalta 1999–2010 Verohallinnosta. Tutkimusluvut ulkopuolisten rekisterinpitäjien aineistoihin haettiin kultakin rekisterinpitäjältä erikseen. Analyysissä työmarkkinoille kiinnittymisen mittarina käytettiin sitä, oliko henkilö saanut kalenterivuoden aikana vähintään 15 000 euroa rahapalkkaa päätoimesta, sivutoimesta tai tilapäisestä työstä. 15 000 euron raja-arvo valittiin siksi, että kyseisen tulotason saavuttaminen edellyttää verraten säännöllisiä palkkatuloja ja ylittää myös tutkimusajankohdan yhtä kulutusyksikköä kohden lasketun pienituloisuusrajan (Tilastokeskus 2012). Myös muita raja-arvoja kokeiltiin, mutta tulorajan valinnalla ei ollut merkittävää vaikutusta tutkimuksen tuloksiin.

Tutkimuksen toinen vastemuuttuja oli ”toimettomuus”, jolla tarkoitettiin tutkimuksessa sitä, että henkilö ei osallistunut vuoden aikana lainkaan työmarkkinoille eikä ollut minkään rekisteröidyn työmarkkinatoimenpiteen piirissä. Toimettomuus määriteltiin siten, että henkilö ei vuoden aikana saanut lainkaan rahapalkkaa, ei osallistunut työvoimapolitiittisiin aktivointitoimenpiteisiin, ei ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi eikä saanut rahallista tukea opintoihin. Kuten edellä tiedot veronalaisista tuloista perustuivat Verohallinnon tietoihin ja tiedot työttömyydestä ja aktivointitoimenpiteisiin osallistumisesta työ- ja elinkeinoministeriön URA-tietojärjestelmän tietoihin

vuosilta 1999–2010. Vaikka kyse on hyvin äärimmäisestä mittarista, on huomattava, että vankeusrangaistukseen tuomittavat henkilöt ovat työvoimapolitiisessa mielessä erittäin haasteellinen populaatio esimerkiksi päihteiden käytön suhteen. Voidaan jopa todeta, että tavallisesti negatiivisina pidettyjä indikaattoreita, kuten työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumista, voidaan tutkittavassa populaatiossa pitää myönteisenä indikaattorina.

Aineiston 12 vuoden seuranta-aika ajoittui vuosille 1999–2010 siten, että otokseen kuuluvia henkilöitä seurattiin sekä viisi kalenterivuotta ennen vankeuden toimeenpanon aloittamista että viisi kalenterivuotta sen jälkeen. Koska osa aineiston henkilöistä (6,2 %) aloitti vankeuden suorittamisen vasta vuonna 2006, oli referenssiseuraamuksen jälkeinen seuranta-aika tässä ryhmässä vain neljä vuotta. Joka kymmenes aineiston henkilö kuoli vuoden 2010 loppuun mennessä. Kuoleman jälkeiset vuodet eivät ole mukana analyysissä.

Taulukossa 1 on esitetty tutkimusjoukon demografista rakennetta ja rikostaustaa kuvaavien muuttujien jakaumat eri seuraamuksin tuomittu-

jen osaryhmissä. Ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittujen joukossa oli eniten naisia (14,2 %), kun taas vähintään toiseen ehdottomaan vankeuteen tuomittujen joukossa miehiä oli eniten (95,5 %). Ensimmäistä kertaa ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitut olivat keskimäärin nuorimpia (32,4 vuotta). Kuolleisuudessa ei ollut olennaisia eroja eri seuraamuslajeihin tuomittujen välillä.

Vähintään toista kertaa vankeuteen tuomitut olivat suorittaneet keskimäärin 14,5 kuukautta (mediaani 10) vankeutta vuosina 1999–2003, kun taas muihin seuraamuksiin tuomituilla ei aineiston rajauksista johtuen ollut aikaisempaa vankeushistoriaa. Eroja eri seuraamuksiin tuomittujen välillä korostaa kuitenkin parhaiten rikostausta. Kun ehdolliseen vankeuteen tuomituilla oli keskimäärin hieman yli kaksi rikosta, joista oli seurannut tuomio käräjä- tai hovioikeudessa, oli vastaava keskiarvo yhdyskuntapalveluun tuomituilla seitsemän. Ehdottomaan vankeuteen ensimmäistä kertaa tuomituilla oli keskimäärin 15 ja uusijoiksi määritellyillä jopa 31 rikosta. Eri seuraamuslajei-

Taulukko 1. Tutkimusjoukon perustiedot seuraamusryhmän mukaan

	Ehdoton vankeus, ensik.	Yhdyskuntapalvelu, ensik.	Ehdoton vankeus, ensik.	Ehdoton vankeus, uusija	Yhteensä
Demografiset tiedot	%	%	%	%	%
Naisia	14,2	9,6	8,5	4,5	9,6
Suomen kansalaisia	95,3	97,0	95,4	98,3	96,5
Alle 25-vuotiaita	31,6	29,2	35,0	12,2	26,1
25+ vuotiaita	68,4	70,8	65,0	87,8	73,9
Elossa 31.12.2010	92,3	90,0	92,1	89,1	90,9
Vankeustuomiot ja rikosten määrä	ka. (md.)	ka. (md.)	ka. (md.)	ka. (md.)	ka. (md.)
Vankeusvankina ajalla					
1999–2003 (kuukautta)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	14,5 (10)	4,2 (0)
Vankeusvankina					
2004–2006 (kuukautta)	0,1 (0)	0,5 (0)	9,4 (7)	12,5 (11)	5,2 (0)
Rikoksia yht. 1999–2003 (n)	2,3 (1)	6,9 (4)	14,9 (8)	30,8 (20)	13,4 (5)
Aikaisempi tuomio rikoksesta vuosina 1999–2003	%	%	%	%	%
Tuomio väkivaltarikoksesta	11,0	26,7	35,3	55,1	30,6
Tuomio omaisuusrikoksesta	16,8	35,5	53,8	80,8	44,7
Tuomio rattijuopumuksesta	19,1	59,3	50,1	66,2	45,2
Tuomio huumausainerikoksesta	6,8	15,6	28,2	49,4	24,2
N	4 949	2 546	2 130	3 946	13 571

Eri seuraamusryhmien erot kaikkien muuttujien osalta $p < 0,001$. Lyhenteet: ensik. = ensimmäistä kertaa vankeuteen tuomitut; uusija = vähintään toista kertaa vankeuteen tuomitut.

hin tuomitut erosivat myös aikaisemman rikollisuuden laadun suhteen: ankarampiin seuraamuksiin tuomituilla oli useammin aikaisempia tuomioita niin väkivalta-, omaisuus- kuin huumausainerikoksistakin. Kaikkiaan rikoshistorian määrällisen ja laadullisen tarkastelun perusteella voidaan päätellä, ettei eri seuraamuslajien työllisyysvaikutusten vertailu ole tämän tutkimuksen aineistolla mahdollista, koska ryhmät eivät rikostaustan osalta ole vertailukelpoisia.

Menetelmät

Vankeuden kausaalivaikutusta myöhempään työllistymiseen on vaikea estimoida havainnoivasta aineistosta. Näin on siksi, että erilaisiin rikoksiin syyllistyvät ja erilaisiin rikosseuraamuksiin tuomitut henkilöt eroavat toisistaan systemaattisesti taustansa mukaan. Jo lähtökohtaisesti on selvää, että vankien työssäkäynnin vertaaminen keskivertoyhteisöön on ongelmallista populaation valikoituneisuuden vuoksi, eikä laajakaan kontrollimuuttujien määrä välttämättä riitä huomioimaan ryhmien lähtökohtaisia eroja. Näin on siksi, että tärkeitä rikosseuraamuksen valintaa ja myöhempää työllistymistä selittäviä muuttujia ei joko ole mitattu tai niitä ei tunneta ylipäätään. Tästä johtuen ainoastaan rikosseuraamusten satunnaistaminen (Killias & al. 2010a; Killias & al. 2010b) tai sopiva luonnollinen koe (Loeffler 2013) mahdollistavat kausaalivaikutusten luotettavan estimoinnin.

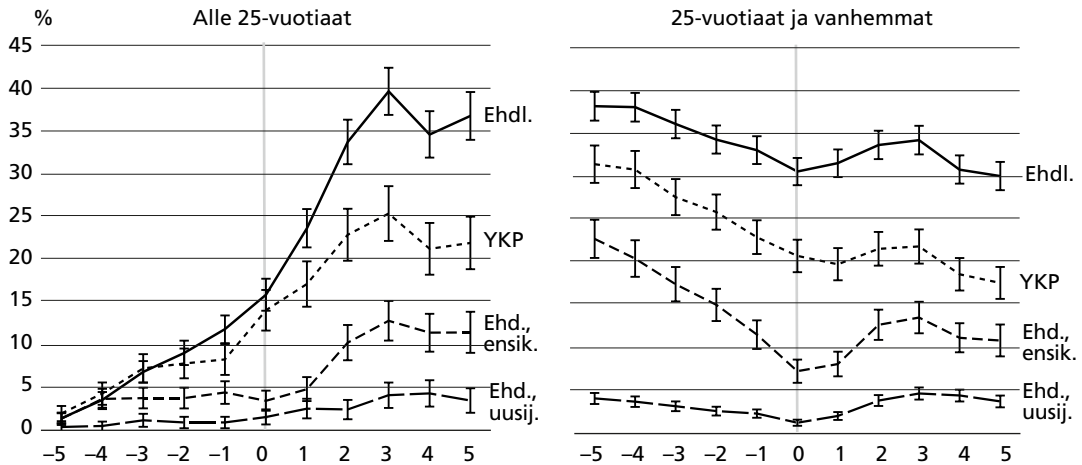
Koska käytettävissä oleva aineisto ei mahdollistanut kausaalivaikutusten estimointia, päädyttiin tutkimuksessa hyödyntämään asetelmaa, jossa seurattiin samojen henkilöiden työllisyystilanteen kehitystä pidemmällä aikavälillä ennen ja jälkeen seuraamusta. Koska vastemuuttajat ovat binäärisiä, käytimme logistista regressioanalyysia. Tulkinnan helpottamiseksi raportoimme tulokset ennustettuina aika- ja seuraamuslajikohtaisina todennäköisyyksinä (regressiokertoimet on raportoitu liitetaulukossa 1, ks. www.julkari.fi). Keskeisimpänä muuttujana oli *aika suhteessa seuraamuksen täytäntöönpanoon*, ja tämä kategorinen muuttuja sai arvoja välillä -5+5 vuotta (jossa *aika* saa arvon 0 seuraamuksen täytäntöönpanovuotena). Ajan lisäksi mallissa oli mukana rikosseuraamuksen laji kategorisena muuttujana, rikosseuraamuksen yhdysvaikutus ajan kanssa, ikä (jatkuva muuttuja) ja sukupuoli (ks. liitetaulukko 1, www.julkari.fi). Kuten erät vastaavia asetelmia hyödyntäneet ai-

kaisemmat tutkimukset (Lyngstad & Skarðhamar 2011) huomioimme aineiston paneelirakenteen (samalta yksilöltä havaintoja eri vuosilta) laske-malla mallin ennusteille ns. klusteri-robustit luottamusvälit. Koska pääasiallisena selittävänä muuttujana oli edellä mainittu aikamuuttuja, ei mallin valinnalla ollut suurta merkitystä, ja erilaiset paneelimalit (*fixed effects*, *random effects* tai *generalized estimating equations* -mallit) tuottivat tässä tapauksessa varsin samanlaiset regressiokertoimet ja luottamusvälit.

Vaikka ”yksilönsisäisellä” analyysillä voidaan epäsuorasti ottaa huomioon muuttumattomana pysyvät sekoittavat tekijät (Allison 2009), kausallipäätelyn osalta rajoitteeksi jää kuitenkin se, ettei ajassa muuttuvien havaitsemattomien riskitekijöiden (esim. päihdeongelma, desistanssimotivaatio) vaikutusta vastemuuttujaan voida kontrolloida. Ongelmia aiheuttaa lisäksi ikääntymisen vaikutus. Koska työssäkäyntiaste on voimakkaassa yhteydessä ikään ja elämänvaiheeseen, on nuorten osalta oletettava työssäkäyntiasteen kasvavan merkittävästi siirryttäessä koulutuksesta työelämään. Tämä johtaa siihen, että erityisesti nuorten vankien osalta on vaikea erottaa vankeuden vaikutusta ns. elämänkaarivaikutuksista. Tästä johtuen kaikki tulokset esitetään erikseen alle ja yli 25-vuotiaille henkilöille. Vaikka elämänkaarivaikutukset voivat vaikuttaa vielä vanhemmankin ryhmän henkilöihin, olivat he kuitenkin pääosin aktiivisessa työssäkäyntivaiheessa jo seurannan alussa.

Tulokset

Kuviossa 1 on esitetty ikä- ja sukupuolivakioidut malliperusteiset ennusteet yli 15 000 euroa vuodessa ansainneiden osuuksista ikäryhmän ja seuraamuslajin (ehdottoman vankeuden osalta myös ensikertalaisuuden) mukaan ennen seuraamusta ja sen jälkeen. Kuten odotettua alle 25-vuotiaat erosivat tulokehityksessä selvästi vanhemmista ikäryhmistä. Tässä ryhmässä yli 15 000 euroa vuodessa ansainneiden osuus oli seurannan alussa kaikissa seuraamuslajeissa käytännössä nolla ja nousi systemaattisesti erityisesti lievempiin seuraamuksiin tuomituilla. Havainnon taustalla on paitsi 15 000 euroa vuodessa ansaitsevien osuuden kasvu, myös keskimääräisen tulotason nousu. Kaikkiaan havaitaan, että lievimpiin seuraamuksiin (yhdyksuntapalveluun ja ehdolliseen vankeuteen) tuomittujen tuloperustainen työllisyysti-

Kuvio 1. Yli 15 000 euroa vuodessa ansainneiden osuudet ikäryhmän ja seurauslajin mukaan viisi kalenterivuotta ennen seuraamusta ja sen jälkeen. Ikä- ja sukupuolivakioidut malliperusteiset ennusteet ja 95 %:n luottamusväli. (Ehdl. = ehdollinen vankeus; YKP = yhdyskuntapalvelu; Ehd. ensik. = seuranta-aikana ensimmäistä kertaa ehdottomaan vankeuteen tuomitut; Ehd. uusij. = seuranta-aikana vähintään toista kertaa ehdottomaan vankeuteen tuomitut.)

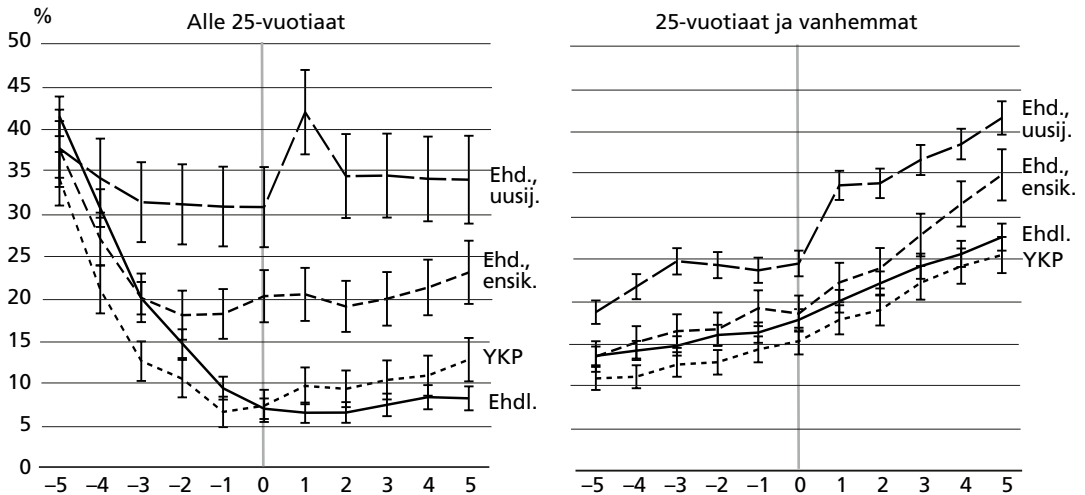
lanne kehittyi ehdottomaan vankeuteen tuomitujen työllisyyttä suotuisammin, ja seurannan lopussa yli 15 000 euroa vuodessa ansaitsevien osuus vaihteli noin 20 ja 40 prosentin välillä. Ehdottomaan vankeuteen tuomitujen nuorten aikuisten työllisyys taas oli koko seurannan ajan äärimmäisen heikko, ja yli 15 000 euroa ansaitsevien osuus jäi seurannan lopussa ensimmäistä kertaa ehdottomaan vankeuteen tuomituilla noin 15 prosenttiin ja vähintään toista kertaa ehdottomaan vankeuteen tuomituilla noin kuuteen prosenttiin.¹

Yli 25-vuotiden joukossa yli 15 000 euroa vuodessa ansaitsevien osuuksissa ilmenevät muutokset poikkesivat nuoremmasta ikäryhmästä. Seurannan alussa ehdottomaan vankeuteen tuomitujen ensikertalaisten ryhmässä osuus oli 23 prosenttia, yhdyskuntapalveluun tuomitujen ryhmässä 31 prosenttia ja ehdolliseen vankeuteen tuomituilla noin 38 prosenttia. Tässäkin ikäryhmässä ehdottomaan vankeuteen tuomitut rikoksenuusijat poikkesivat huomattavasti muis-

ta ryhmistä, sillä yli 15 000 euroa ansaitsevien osuus oli jo seurannan alussa alle 5 prosenttia eikä noussut tätä korkeammalle tasolle missään vaiheessa seuranta-aikaa. Tämän ryhmän kohdalla keskeinen havainto onkin ryhmän erittäin heikko työmarkkinakytkös koko seurannan ajan. Toisin kuin nuoremmassa ryhmässä, yli 25-vuotiaiden ryhmässä työllisyys kehittyi koko seurannan ajan kielteisesti. Kaikissa ryhmissä työmarkkinakytkös heikkeni seuraamuksen määräämiseen tai toimeenpanoon asti, pysyi jonkin aikaa vakana tai jopa kehittyi suotuisasti heti seuraamuksen jälkeen ja laski edelleen seuranta-aikaa loppupuolella. Seurannan lopussa yli 15 000 euroa ansainneiden osuus oli 8–14 prosenttiyksikköä matalampi kaikissa ryhmissä paitsi vähintään toista kertaa ehdottomaan vankeuteen tuomitujen osalta.

Edellä esitetyn perusteella on selvää, että vain vähemmistö rikosseuraamuksiin tuomituista kiinnittyy työmarkkinoille seuraamuksen suorittamisen jälkeen. Avoimeksi jää kuitenkin kysymys, ovatko seuraamuksiin tuomitut mahdollisesti koulutuksen tai esimerkiksi työvoimapolitiisten aktivointitoimenpiteiden piirissä. Vankipopulaation ongelmallisuuden huomioiden voidaan jopa esittää, että mitä tahansa indikaattoria, joka kertoo koulutukseen tai aktivointitoimenpiteisiin osallistumisesta tai että henkilö ylipäättään on ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi, voidaan pitää positiivisena vasteena.

¹ Vankeuden jälkeistä työllisyyttä tarkasteltaessa on tärkeää ottaa huomioon mahdollinen inkapasaatiovaikutus eli se, ettei työssäkäynti ole mahdollista suljetun vankeuden aikana. Kuvion 1 analyysit toteutettiin siten, että kunkin vuoden euromääräistä palkkatuloa korjattiin vapaudessa vietettyjen kuukausien määrällä siten, että esimerkiksi puolet vuodesta vankeudessa olleen vuosipalkka kerrottiin kahdella (12/6). Tulokset pysyivät käytännössä identtisinä, mikä kertoo sekä vankeusrangaistusten kansainvälisesti vertaillen lyhyestä kestosta että palkkatulojen keskimääräisestä mataluudesta (merkittävä osa aineiston henkilöistä ei tienannut vuoden aikana euroakaan palkkatuloa).

Kuvio 2. Koko vuoden toimeettomana olleiden osuudet ikäryhmän ja seuraamuslajin mukaan viisi kalenterivuotta ennen seuraamusta ja sen jälkeen. Ikä- ja sukupuolivakioidut malliperusteiset ennusteet ja 95 %:n luottamusväli. (Ehd. = ehdollinen vankeus; YKP = yhdyskuntapalvelu; Ehd. ensik. = seuranta-aikana ensimmäistä kertaa ehdottomaan vankeuteen tuomitut; Ehd. uusij. = seuranta-aikana vähintään toista kertaa ehdottomaan vankeuteen tuomitut.)

Kuviossa 2 mainittua asetelmaa on tarkasteltu käänteisesti siten, että vasteena on kokonaan toimeettomien osuus, joka on määritelty siten, että henkilö ei ole saanut tukea opintoihin, ei ole osallistunut työvoimapolitiittisiin aktivointitoimenpiteisiin, ei ole ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi eikä ole saanut lainkaan rahapalkkaa työstä kalenterivuoden aikana.

Alle 25-vuotiaiden ryhmässä havaitaan toimeettomien osuuden olevan korkea seurannan alussa, mikä johtunee pitkälti toisen asteen koulutukseen osallistumisesta ilman opintotukea.² Kuitenkin jo ennen seuraamuksen täytäntöönpanoa havaitaan eri seuraamuslajeihin tuomitujen eriytyminen, joka noudattelee kuviossa 1 esitettyjä havaintoja seuraamuslajien ankaruuden yhteydestä työmarkkinaintegraatioon. Vähintään toista kertaa ehdottomaan vankeuteen tuomitujen joukossa toimeettomien osuus pysyi juuri täytäntöönpanoa edeltävinä vuosina 31 prosentissa ja oli seurannan viimeisinä vuosina 34 prosenttia, kun taas ensimmäisestä kertaa ehdottomaan vankeuteen tuomitujen joukossa osuus vaihteli referenssiseuraamuksen jälkeen 19 ja 23 prosentin välillä. Yhdyskuntapalveluun tai ehdolliseen vankeuteen tuomitujen joukossa toimeettomien osuus oli matalampi kuin

muissa seuraamuslajeissa, eikä näihin seuraamuksiin tuomitujen välillä ollut olennaista eroa näin mitatun toimeettomuuden tasossa.

Yli 25-vuotiaiden joukossa toimeettomuuden yleisyys kasvoi systemaattisesti koko seurannan ajan kaikissa seuraamusryhmissä. Toimeettomien osuus oli yleisintä vähintään toiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitujen joukossa koko seurannan ajan, ja se nousi seurannan alun 19 prosentista 42 prosenttiin viidentenä seurantavuonna referenssiseuraamuksen jälkeen. Ensimmäistä kertaa ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitujen joukossa toimeettomien osuus oli koko seurannan ajan matalampi kuin vähintään toista kertaa ehdottomaan vankeuteen tuomituilla, mutta toimeettomien osuudessa seuranta-aikana havaittu muutos (+21 prosenttiyksikköä) oli yhtä suuri kuin uudestaan vankilaan tuomituilla. Lievempiin seuraamuksiin tuomitujen ryhmässä tulokset osoittavat, että yhdyskuntapalveluun tuomitujen joukossa toimeettomien osuus oli hieman matalampi kuin ehdolliseen vankeuteen tuomitujen joukossa muutamassa aikapisteessä, mutta ryhmät eivät kokonaisuutena eronneet toimeettomuuden suhteen. Kuitenkin myös näissä ryhmässä toimeettomien osuus kasvoi koko seurannan ajan, joskin kasvu oli maltillisempaa kuin muihin seuraamuksiin tuomituilla: seurannan lopussa toimeettomien osuus näissä ryhmässä oli 25–28 prosenttia.

² Koulutukseen osallistumisesta ei tässä tutkimuksessa ollut muuta tietoa kuin opintoihin myönnetty tukimuodot.

Johtopäätökset

Tutkimuksessa tarkasteltiin rekisteripohjaiseen pitkittäisaineistoon perustuen, miten ehdottomaan vankeuteen, yhdyskuntapalveluun tai ehdolliseen vankeuteen tuomitut henkilöt ovat kiinnittyneet työmarkkinoihin ennen seuraamusta ja sen jälkeen. Tutkimuksessa hyödynnettiin asetelmaa, jossa vuosina 2004–2005 seuraamuksen suorittaneiden henkilöiden työmarkkina-asemaa ja tuloja seurattiin viisi kalenterivuotta ennen seuraamuksen täytäntöönpanoa ja viisi kalenterivuotta sen jälkeen. Tarkastelemalla saman populaation sisällä tapahtuvaa muutosta vältettiin havaitsemattomista tekijöistä aiheutuva valikoitumisongelma, joka usein leimaa seuraamusten vaikutuksia koskevaa tutkimusta.

Tutkimuksen keskeinen tulos on rikoksista tuomittujen erittäin heikko työmarkkinakytkös sekä ennen seuraamusta että sen jälkeen. Erityisesti vähintään toiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomituilla työmarkkinakytkös oli jo ennen referenssiseuraamusta varsin löyhä. Ehdolliseen vankeuteen tai yhdyskuntapalveluun sekä ensimmäistä kertaa ehdottomaan vankeuteen tuomituilla taas havaittiin huomattavia ikäryhmittäisiä ja seuraamuslajikohtaisia eroja työmarkkinoille osallistumisessa. Yli 25-vuotiaiden ryhmässä työmarkkinoille osallistuminen heikentyi koko seurannan ajan, ja kokonaan toimeentuloon osuus vastaavasti lisääntyi kaikissa seuraamusryhmissä. Eri seuraamuslajien välillä puolestaan havaittiin, että työmarkkinoille osallistuminen noudatteli melko yhdenmukaisesti eri seuraamusmuotojen ankaruutta.

Tutkimusasetelman vahvuuksista huolimatta on selvää, että tämän tutkimuksen perusteella ei voida yksilöidä tai paikantaa niitä mekanismeja, jotka vaikuttavat seuraamuksen jälkeisen työmarkkinaintegraation taustalla. Tämän tarkasteleminen edellyttäisi joko haastatteluihin perustuvaa tutkimusta tai muuten erilaisten tietolähteiden ja asetelmien hyödyntämistä. Tutkimuskirjallisuuden perusteella ei ylipäätään ole ilmeistä, ovatko seuraamuksen jälkeiseen työllistymiseen ja rikosuraan vaikuttavat tekijät ”eksogeenisiä” (Laub & Sampson 2003), eli yksilön ulkopuolelta tulevia vaikutteita ja mahdollisuuksia, vai ”endogeenisiä” (Giordano & al. 2002), eli yksilön motivaation ja sisäiseen muutokseen liittyviä tekijöitä – vai onko kyse molemmista samanaikaisesti.

Tässä tutkimuksessa työmarkkinatilanteeseen ovat todennäköisesti vaikuttaneet myös taloudelliset suhdanteet, erityisesti kansainvälinen finanssikriisi, joka ajoittuu seurannan loppuvaiheeseen. Pidemmällä aikavälillä työllistymismahdollisuuksiin on voinut vaikuttaa myös työmarkkinoiden rakenteellinen muutos, jonka myötä erityisesti vähän koulutettujen työmarkkina-asema on heikentynyt. 1990-luvun laman jälkeen keskiasteen ja korkeasti koulutettujen työllisyys kehittyi suotuisasti, mutta vain peruskoulun käyneiden ryhmässä työllisyysaste näyttäisi jääneen pysyvästi alemmalle tasolle (Kalenius 2014, 22–25). Tällä on oletettavasti ollut vaikutusta rikoksesta tuomittujen, erityisesti vankeuteen tuomittujen työllistymismahdollisuuksiin.

Tämän tutkimuksen perusteella ei voi myöskään arvioida eri seuraamusmuotojen kausaalivaikutuksia, koska erilaisiin seuraamuksiin tuomitut henkilöt ovat yksilöllisten ominaisuuksiensa suhteen jo lähtökohtaisesti valikoituneita esimerkiksi rikostaustansa mutta myös havaitsemattomien ominaisuuksiensa suhteen. Eri seuraamuslajien vertailu edellyttäisi joko satunnaistettua tai luonnollista koeasetelmaa, jossa seuraamuksiin valikoituminen satunnaistettaisiin tai jossa hyödynnettäisiin esimerkiksi lainsäädännöllisestä muutoksesta aiheutuvaa seuraamusjärjestelmän muutosta.

Tutkimuksen rajoituksena voidaan myös pitää sen nojautumista rekisteriperustaisiin tulolähteisiin. Vapautuneet vangit joutuvat usein vapautumisensa jälkeen ulosottotoimenpiteiden kohteeksi (Näkki 2006), mikä saattaa heikentää työntöön kannustimia ja kannustaa rahapalkan vastaanottamiseen ”pimeänä”. Tuoreen rekisteritutkimuksen perusteella ylivelkaisuuden ja rikoskäyttäytymisen välillä on selvä yhteys (Aaltonen & al. 2016a). Rekisteriperustaiset tulomittarit eivät tavoita piiloon jääviä tuloja, mikä voi osaltaan aiheuttaa harhausuutta tarkasteltaviin tuloihin. ”Pimeiden” tulojen ohella tarkastelun ulkopuolelle on rajattu esimerkiksi toimeentulotuki, joka todennäköisesti nostaisi käytettävissä olevia rahamääriä. Toimeentulotuen sivuuttaminen ei kuitenkaan muodosta merkittävää ongelmaa, koska tutkimuksen tarkoituksena oli joka tapauksessa tarkastella työmarkkinoihin kiinnittymistä, ei niinkään käytettävissä olevia rahatuloja.

Lopuksi voidaan kysyä, mitä yhteiskuntapolitiisia implikaatioita seuraamuksen jälkeisellä työllistymisellä ja työmarkkinaintegraatiolla on. Jos

oletamme, että työllistyminen itsenäisenä elämäntapahtumana edesauttaa yhteiskuntaan kiinnittymistä ja rikollisesta elämäntavasta irtautumista, on seuraamuksen jälkeisellä työmarkkinaintegraatiolla potentiaalisesti huomattava merkitys esimerkiksi rikoksen uusimisen ja siten kriminaalipoliittisten tavoitteiden kannalta. Jos kuitenkin oletamme, että työmarkkinaintegraatiolla ei ole välitöntä kausaalista vaikutusta rikoksesta tuomitun elämänkulkuun, vaan kyse on pikemminkin yksilön arvostuksissa ja asenteissa tapahtuvasta muutoksesta, ovat työllistymisen yhteiskuntapoliittiset vaikutukset huomattavasti vähäisemmät.

Kokonaisuutena arvioiden tämä tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että rikoksista tuomitut henkilöt kärsivät moninaisista ongelmista (Joukamaa

& al. 2010), joista heikko työmarkkinaintegraatio muodostaa vain yhden ulottuvuuden. Tarkastelu osoittaa, että ehdolliseen vankeuteen, yhdyskuntapalveluun ja ehdottomaan vankeuteen tuomitut ovat jo aikaisemman rikoshistoriansa suhteen ongelmallinen populaatio, ja varsinkin ankarampiin seuraamuksiin tuomituilla on huomattava rikoshistoria niin laadullisesti kuin määrällisestikin. Perustellusti voidaan todeta, että tämän ryhmän mahdollisuus löytää töitä avoimilta työmarkkinoilta olisi parhaassakin tapauksessa huomattavan heikko. Joka tapauksessa on ensisijaista, että vapautuvien vankien työllistymismahdollisuuksia arvioidaan realistisesti ja tiedostetaan ne lukuisat esteet ja ongelmat, jotka vaikeuttavat tämän ryhmän osallistumista nykyaikaisille työmarkkinoille.

Saapunut 22.8.2016
Hyväksytty 10.8.2017

KIRJALLISUUS

- Aaltonen, Mikko & Oksanen, Atte & Kivivuori, Janne: Debt Problems and Crime. *Criminology* 54 (2016a): 2, 307–331.
- Aaltonen, Mikko & Skardhamar, Torbjørn & Nilsson, Anders & Højsgaard Andersen, Lars & Bäckman, Olof & Estrada, Felipe & Danielsson, Petri: Comparing Employment Trajectories before and after First Imprisonment in Four Nordic Countries. *British Journal of Criminology* (2016b).
- Allison, Paul D.: *Fixed Effects Regression Models*. Los Angeles: Sage, 2009.
- Andersen, Lars Højsgaard & Andersen, Signe Hald: Losing the stigma of incarceration: Does serving a sentence with electronic monitoring causally improve post-release labor market outcomes? Study Paper No. 40. Odense: The Rockwool Foundation Research Unit, 2012.
- Andersen, Signe Hald: Serving time or serving the community? Exploiting a policy reform to assess the causal effects of community service on income, social benefit dependency and recidivism. Study Paper No. 37. Odense: The Rockwool Foundation Research Unit, 2012.
- Bayer, Patrick & Hjalmarsson, Randi & Pozen, David: Building Criminal Capital Behind Bars: Peer Effects in Juvenile Corrections. *Quarterly Journal of Economics* 124 (2009): 1, 105–147.
- Blomster, Peter & Linderborg, Henrik & Muiluvuori, Marja-Liisa & Salo, Irja & Tyni, Sasu Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2010. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos, 2011. <http://rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/julkaisut/tilastollinenvuosikirja.html> (luettu 31.1.2017).
- Giordano, Peggy C. & Cernkovich, Stephen A. & Rudolph, Jennifer L.: Gender, crime, and desistance: Toward a theory of cognitive transformation. *American Journal of Sociology* 107 (2002): 4, 990–1064.
- Jankowski, Martin Sanchez: *Islands in the Street: Gangs and American Urban Society*. Berkeley: University of California Press, 1991.
- Joukamaa, Matti & Aarnio, Jorma & von Gruenewaldt, Virpi & Hakamäki, Sirpa & Hypén, Kimmo & Lauerma, Hannu & Lintonen, Tomi & Mattila, Aino & Tyni, Sasu & Vartiainen, Heikki & Viitanen, Päivi & Wuolijoki, Terhi: Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve. Perustulosraportti. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2010. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos, 2010.
- Kalenius, Aleksis: Koulutus, työllisyys ja työttömyys. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:13. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2014.
- Killias, Martin & Gilliéron, Gwladys & Kissling, Izumi & Villettaz, Patrice: Community Service Versus Electronic Monitoring - What Works Better?: Results of a Randomized Trial. *British Journal of Criminology* 50 (2010a): 6, 1155–1170.
- Killias, Martin & Gilliéron, Gwladys & Villard, Françoise & Poglia, Clara: How damaging is imprisonment in the long-term? A controlled experiment comparing long-term effects of community service and short custodial sentences on re-offending and social integration. *Journal of Experimental Criminology* 6 (2010b): 2, 115–130.
- Kling, Jeffrey R.: Incarceration length, employment, and earnings. *American Economic Review* 96 (2006): 3, 863–876.
- Landersø, Rasmus: Does Incarceration Length Affect Labor Market Outcomes? *Journal of Law & Economics* 58 (2015): 1, 205–234.
- Laub, John H. & Sampson, Robert J.: Shared Begin-

- nings, *Divergent Lives: Delinquent Boys to Age 70*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2003.
- Loeffler, Charles E.: Does Imprisonment Alter the Life Course? Evidence on Crime and Employment from a Natural Experiment. *Criminology* 51 (2013): 1, 137–166.
- Lyngstad, Torkild & Skarðhamar, Torbjørn: Understanding the Marriage Effect: Changes in Criminal Offending Around the Time of Marriage. *FMSH-WP-2013-49, GeWoP-2*, 2011.
- Näkki, Pirjo: Vankien velkaantuminen ja yhteiskuntaan integroituminen. Sosiaali- ja terveystieteiden selvityksiä 2006:38. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, 2006.
- Pager, Devah: The mark of a criminal record. *American Journal of Sociology* 108 (2003): 5, 937–975.
- Ramakers, Anke & Apel, Robert & Nieuwebeerta, Paul & Dirkzwager, Anja & Van Wilsem, Johan: Imprisonment Length and Post-Prison Employment Prospects. *Criminology* 52 (2014): 3, 399–427.
- Ramakers, Anke & van Wilsem, Johan & Apel, Robert: The effect of labour market absence on finding employment: A comparison between ex-prisoners and unemployed future prisoners. *European Journal of Criminology* 9 (2012): 4, 442–461.
- Sampson, Robert J. & Laub, John H.: *A Life-Course Theory of Cumulative Disadvantage and the Stability of Delinquency*. S. 133–161. Teoksessa Thornberry, Terence P. (toim.): *Developmental Theories of Crime and Delinquency*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, 1997.
- Savolainen, Jukka: Work, Family and Criminal Desistance. *British Journal of Criminology* 49 (2009): 3, 285–304.
- Skarðhamar, Torbjørn: Straffegjennomføring med elektronisk kontroll i Norge. Konsekvenser for straffedes sysselsetting. Rapport 14/2013. Oslo–Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå, 2013a.
- Skarðhamar, Torbjørn: Straffegjennomføring med samfunnsstraff i Norge. Konsekvenser for straffedes sysselsetting. Rapport 13/2013. Oslo–Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå, 2013b.
- Skarðhamar, Torbjørn & Telle, Kjetil: Post-release Employment and Recidivism in Norway. *Journal of Quantitative Criminology* 28 (2012): 4, 629–649.
- Tilastokeskus: Tulonerot (kansainvälinen vertailu) 2012, 1 Pienituloisuuden kehitys Suomessa 1987–2012. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/tjt/2012/01/tjt_2012_01_2014-03-20_kat_001_fi.html (luettu 20.2.2017).
- Tranæs, Torben: De kriminelles tilknytning til arbejdsmarkedet – før og efter straf. S. 113–138. Teoksessa Tranæs, Torben & Geerdsen, Lars Pico (toim.): *Forbryderen og samfundet. Livsvikar og uformel straf*. København: Gyldendal, 2008.
- Tyni, Sasu: Vankeinhoidon vaikuttavuus: onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita? Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2015. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos, 2015.
- Waldfoegel, Joel: The Effect of Criminal Conviction on Income and the Trust Reposed in the Workmen. *Journal of Human Resources* 29 (1994): 1, 62–81.
- Western, Bruce & Kling, Jeffrey R. & Weiman, David F.: The labor market – Consequences of incarceration. *Crime & Delinquency* 47 (2001): 3, 410–427.
- Western, Bruce & Pettit, Becky: Black-white wage inequality, employment rates, and incarceration. *American Journal of Sociology* 111 (2005): 2, 553–578.
- Viiitanen, Päivi: *The Health, Work Ability and Healthcare Needs of Finnish Female Prisoners*. Tampere: University of Tampere, 2013.

ENGLISH SUMMARY

Petri Danielsson & Mikko Aaltonen: Labour market participation after imprisonment (Vankeusrangaistukseen tuomittujen työmarkkinoille osallistuminen seuraamuksen jälkeen)

The stated purposes of imprisonment are incapacitation, promoting desistance, and facilitating reintegration into society. Key indicators of reintegration, and potentially crucial elements in desistance from crime, are participation in the labour market and in active labour market measures and education following imprisonment.

This study used register-based information on taxable income and participation in active labour market programmes to study the labour market participation of persons sentenced to conditional imprisonment, community service or unconditional imprisonment between 2004 and 2005 (N=13,571). The subjects were followed for five years before and after the year of sentence to estimate the rate of labour market participation before and after imprisonment. Participation in the labour market was examined with two separate outcomes: at least 15,000 euros in annual

income from work and total labour market inactivity during a calendar year.

The results suggest that inmates were very weakly integrated into the labour market even before their imprisonment, and the situation seemed to worsen over time especially among inmates aged 25 or over. Labour market participation increased in the younger age group over time, yet the participation rate remained very low for those sentenced to unconditional imprisonment, especially among reoffenders. Differences were observed between different types of sanctions, as labour market participation was considerably lower among those sentenced to unconditional imprisonment. This difference is probably caused by differences in criminal background and other selection mechanisms contributing to the choice of sentence. The results on labour market inactivity revealed similar tendencies, showing marked differences between sanction groups, and a general increase in inactivity before and after imprisonment in the older age group.

Keywords: employment, imprisonment, sanctions, desistance.